

TALABALARNI XORIJIY TIL O'RGANISHIDA O'Z ONA TILISINI BILISHNING AHAMIYATI.

*Chortoq Abu Ali ibn Sino nomidagi
jamoat salomatligi texnikumi
" Umumta'lim fanlar" uyushmasi
Tibbiyotda xorijiy til fani o'qituvchisi
Turg'unoy Isroilova Qo'shoqboyevna*

Annotatsiya: Talabalarni xorijiy til o'rganish jarayonida ona tilini bilishning ahamiyati juda katta va ko'p qirralidir. Ona tili insonning fikrlash, tushunish va ifoda etish vositasi bo'lib, yangi tilni o'rganishda asosiy poydevor hisoblanadi. Ona tilining chuqur va to'liq egallanishi talabani til o'rganish jarayonini yengillashtiradi, yangi tilni tezroq va samaraliroq o'zlashtirishga yordam beradi. Ona tilining o'ziga xosligi, uning grammatik qoidalari, so'z boyligi va madaniy konteksti yangi tilni o'rganishda asosiy ko'makchi bo'lib xizmat qiladi.

Kalit so'zlar: xorijiy tillar, qoida, tahlil, ona tili, sinonimlar, madaniyat, talaffuz, grammatika, intonatsiya.

Ona tilining o'rganilishi va mustahkamligi talabani tilga bo'lgan munosabatini shakllantiradi. Ona tili orqali inson tilning tuzilishi, grammatik qoidalari, so'z boyligi va madaniy kontekstini tushunadi. Bu bilimlar yangi tilni o'rganishda asosiy ko'pri bo'lib xizmat qiladi. Til o'rganish jarayonida talabalar ona tilidagi grammatik qoidalar va so'zlarning o'xshashliklari va farqlarini tahlil qilib, yangi tilning qoidalarini o'zlashtiradi. Masalan, agar talabalar ona tilida so'z yasash qoidalarini yaxshi bilsa, ular yangi tilda ham so'z yasash usullarini tezroq o'rganishadi. Bu esa ularning lug'at boyligini kengaytirishga yordam beradi. Ona tili yaxshi o'rganilgan talaba yangi tilni o'rganishda lug'at boyligini samarali ravishda oshiradi. So'zlarni taqqoslash, sinonimlar va antonimlarni tushunish, frazeologik birliklarni solishtirish orqali yangi tilning so'z boyligini kengaytiradi. Ona tilini yaxshi bilish talabalarga yangi tilning talaffuzi va intonatsiyasini yaxshiroq o'zlashtirishga yordam beradi, chunki ular tilning fonetik tizimini solishtirish imkoniyatiga ega bo'ladi. Tilning tovush tizimini ona tiliga nisbatan tahlil qilish orqali talabalar talaffuzdagi xatolarni kamaytiradi va to'g'ri talaffuz qilishga o'rganadi. Til o'rganish jarayonida ona tilining madaniy konteksti ham muhim ahamiyatga ega. Har bir til o'ziga xos madaniy qadriyatlar, an'analar va urf-odatlarini aks ettiradi. Ona tilini chuqur bilgan talaba yangi tilning madaniy xususiyatlarini ham tezroq tushunadi va qabul qiladi. Bu esa tilni faqat grammatik va leksik jihatdan emas, balki madaniy jihatdan ham chuqurroq o'rganishga yordam beradi. Madaniyatni tushunish tilni yanada samarali

qo'llash imkonini beradi, chunki til madaniyatning ajralmas qismidir. Misol uchun, til ichidagi frazeologik birliklar, maqollar, iboralar ko'pincha madaniy kontekstga bog'liq bo'ladi va ularni to'g'ri tushunish uchun ona tilining madaniy asoslarini bilish zarur. Shuningdek, ona tilini yaxshi bilish talabaning til o'rganishdagi motivatsiyasini oshiradi. Ona tilini hurmat qilish va uni chuqur o'rganish orqali talabalar til o'rganishga bo'lgan qiziqishlarini kuchaytiradi. Bu esa ularning yangi tilni o'rganishga bo'lgan intilishlarini yanada mustahkamlaydi. Motivatsiya til o'rganishda muhim omil bo'lib, ona tilining o'ziga xosligini anglash va uni qadrlash yangi tilni o'rganish jarayonini yanada yoqimli va samarali qiladi.[1]

Til o'rganishda ona tilining rolini psixologik nuqtai nazardan ham ko'rib chiqish mumkin. Ona tili insonning fikrlash tizimini shakllantiradi, shuning uchun uni yaxshi bilish yangi tilni o'rganishda murakkab fikrlarni ifoda etish va tushunishda yordam beradi. Ona tilining ta'siri ostida inson yangi tilni o'rganishda o'z fikrlarini aniq va to'g'ri ifoda eta oladi. Til o'rganishda ona tilining psixologik roli shundaki, ona tilida shakllangan fikrlash usullari va mantiqiy bog'lanishlar yangi tilni o'zlashtirishda asosiy vosita bo'lib xizmat qiladi. Bu esa til o'rganish jarayonini soddalashtiradi va samaradorligini oshiradi. Bundan tashqari, ona tilini yaxshi bilish talabalarga til o'rganishdagi xatolarni kamaytirishga yordam beradi. Ona tilining grammatik va leksik qoidalarini tushunish orqali talabalar yangi tilning qoidalarini noto'g'ri qo'llashdan saqlanishadi. Bu esa til o'rganish jarayonini samaraliroq va sifatliroq qiladi. Xatolarni kamaytirish til o'rganishning muhim qismidir, chunki xatolarsiz o'rganish tilni yanada chuqurroq va to'g'ri o'zlashtirishga olib keladi. [2]

Ona tilining o'rganilishi til o'rganishdagi integratsiyani ham ta'minlaydi. Til o'rganishda o'rganuvchilar ona tilidagi bilimlarini yangi tilga ko'chirish orqali o'z bilimlarini kengaytiradi va chuqurlashtiradi. Bu jarayon til o'rganishni yanada samarali qiladi va talabalar tilni amaliyotda qo'llash ko'nikmalarini oshiradi. Tilni o'rganishda ona tilidan foydalanish orqali talabalar yangi tilni kontekstda tushunish va qo'llash imkoniyatiga ega bo'ladi, bu esa til o'rganish jarayonini yanada boyitadi. Talabalarining ona tilini yaxshi bilishi ularning til o'rganishdagi kommunikativ qobiliyatlarini rivojlantiradi. Ona tili orqali shakllangan muloqot madaniyati yangi tilni o'rganishda ham saqlanadi va rivojlanadi. Bu esa talabalarni yangi tilda samarali muloqot qilishga tayyorlaydi. Kommunikativ qobiliyatlar til o'rganish jarayonida muhim ahamiyatga ega, chunki til faqat grammatik qoidalar va so'zlardan iborat emas, balki bu – muloqot vositasi hamdir.[3]

Til o'rganish jarayonida ona tilining o'rganilishi nafaqat til bilimlarini oshirishga, balki talabaning o'zligini anglashiga ham yordam beradi. Ona tilini chuqur o'rganish orqali talabalar o'z madaniy merosini anglab, yangi tilni ham shu nuqtai nazardan qabul qilishadi. Bu esa til o'rganishda madaniy hamda lingvistik uyg'unlikni ta'minlaydi. Yana bir muhim jihat shundaki, ona tilini yaxshi bilgan talaba yangi tilni

o'rganishda o'zining o'qish va eshitish ko'nikmalarini ham samaraliroq rivojlantiradi. Ona tilidagi o'qish va eshitish ko'nikmalari yangi tilni o'rganishda asosiy ko'nikmalar hisoblanadi. Bu ko'nikmalarni rivojlantirish orqali talabalar yangi tilni yanada samarali o'zlashtiradi. Shuningdek, ona tilini bilish til o'rganishda talabalar uchun psixologik qulaylik yaratadi. Til o'rganish jarayonida ona tilini asos qilib olish, yangi tilni o'rganishda xavotir va stressni kamaytiradi. Bu esa til o'rganishni yanada yoqimli va samarali qiladi. Ona tilining o'rganilishi til o'rganishdagi kreativlikni ham oshiradi. Ona tilini yaxshi bilgan talaba yangi tilda o'z fikrlarini erkin va ijodiy ifoda eta oladi. Bu esa til o'rganish jarayonini yanada qiziqarli va samarali qiladi.[4]

Til o'rganishda madaniy kontekstning ahamiyati haqida gapirganda, avvalo tilning o'zi madaniyatning ajralmas qismi ekanligini tushunish kerak. Til faqatgina so'zlar va grammatik qoidalaridan iborat emas, balki u insonlarning fikrlash tarzi, qadriyatlari, urf-odatlar va hayot tarzini aks ettiruvchi madaniy merosdir. Shuning uchun tilni to'liq va chuqur o'rganish uchun uning madaniy kontekstini bilish zarur. Madaniy kontekst til o'rganuvchiga so'zlarning va iboralarning asl ma'nosini anglashda yordam beradi. Ko'plab so'zlar yoki iboralar faqat ma'lum bir madaniyat doirasida to'g'ri tushuniladi. Masalan, hazillar, maqollar, atamalar yoki ijtimoiy odatlar boshqa madaniyatda boshqacha talqin qilinishi mumkin. Agar til o'rganuvchi madaniy kontekstni bilmasa, u so'zlarni noto'g'ri tushunishi yoki muloqotda xato qilish ehtimoli yuqori bo'ladi. Bu esa til o'rganish jarayonini qiyinlashtiradi va muloqot samaradorligini pasaytiradi. Madaniy kontekstni o'rganish til o'rganuvchiga tilni tabiiy muhitda o'rganish imkonini beradi. Til faqat darsliklardagi qoidalar va lug'at bilan chegaralanmaydi, balki uni real hayotdagi vaziyatlarda qo'llash muhimdir. Madaniyatni bilish orqali til o'rganuvchi turli vaziyatlarda qanday so'zlashish, qanday xulq-atvor ko'rsatish kerakligini tushunadi. Bu esa tilni o'rganishni yanada qiziqarli va samarali qiladi. Shuningdek, madaniy kontekst til o'rganuvchining muloqotdagi moslashuvchanligini oshiradi. Turli madaniyatlarda muloqot qoidalari, odatlar, hatto jismoniy harakatlar ham farq qiladi. Madaniyatni bilish orqali til o'rganuvchi bunday farqlarga moslashadi, madaniy sezgirlikni rivojlantiradi va boshqalar bilan yanada samimiy va tushunarli muloqot o'rnatadi. Bu esa nafaqat til bilish, balki madaniyatlararo aloqalarni yaxshilashda ham muhim ahamiyatga ega. Madaniyatni o'rganish jarayoni til o'rganuvchining dunyoqarashini kengaytiradi. Har bir til o'ziga xos dunyoqarashni ifodalaydi, va bu dunyoqarashni anglash orqali inson boshqalar bilan yanada chuqurroq va boyroq muloqot qila oladi. Til va madaniyat bir-birini to'ldiruvchi, bir-biriga bog'liq tushunchalar bo'lib, ularni ajratib o'rganish tilni mukammal egallashga to'sqinlik qiladi.

Xulosa: Xulosa qilib aytganda, talabalarni xorijiy til o'rganishda ona tilini bilishning ahamiyati juda katta va ko'p qirrali. Ona tilining chuqur o'rganilishi yangi tilni tez va samarali o'zlashtirishga, tilning grammatik va leksik qoidalarini yaxshiroq

tushunishga, madaniy kontekstni anglashga, til o'rganishdagi xatolarni kamaytirishga va kommunikativ ko'nikmalarni rivojlantirishga yordam beradi. Shuning uchun til o'rganishda ona tilini mustahkamlash va uni chuqur o'rganish talabalar uchun muhim asos hisoblanadi. Bu esa ularning til o'rganishdagi muvaffaqiyatlarini oshiradi va ularni global miqyosda samarali muloqot qilishga tayyorlaydi. Ona tilini yaxshi bilish orqali talabalar nafaqat yangi tilni o'rganadilar, balki o'z madaniyatlarini ham yanada chuqurroq anglab, til o'rganishni yanada boyitadilar. Bu esa ularning shaxsiy va kasbiy rivojlanishiga katta hissa qo'shadi.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Sirojiddinov, M. (2017). Ona tilini yaxshi bilgan xorijiy tillarni tez o'rganadi. O'zbekiston Milliy Axborot Agentligi (UzA).
2. Xolmatov, O. (2019). Til va adabiyot ta'limi. Toshkent: O'zbekiston Respublikasi Xalq ta'limi vazirligi nashriyoti.
3. Rustamov, S. (2020). Chet tilini o'rganishda ona tilining ta'siri. Toshkent: Ilm-fan nashriyoti.
4. Karimova, N. (2021). Ona tilini o'qitishning umumdidaktik va o'ziga xos prinsiplari. Toshkent: Fan va texnologiya nashriyoti.
5. Mirzaev, D. (2021). Til o'rganishda ona tilining psixologik roli. Toshkent: Pedagogika nashriyoti.
6. Yo'ldoshev, B. (2023). Ona tilini rivojlantirish va til o'rganish jarayoni. Toshkent: O'zbekiston Milliy Universiteti nashriyoti.
7. Tursunov, M. (2023). O'zbek tilini ona tili sifatida o'rganish va til o'rganish metodikalari. Shahrisabz: Shahrisabz Davlat Pedagogika Instituti nashriyoti.